

Posudek oponenta diplomové práce

Jméno a příjmení studenta	BcA. Petra Gašperčíková
Studijní program	Výtvarná umění
Specializace	Grafický design
Forma studia	prezenční
Akademický rok	2024/2025
Název diplomové práce	Design jazykových učebnic
Oponent diplomové práce	doc. Jacek Mrowczyk

Hodnotící kritéria:

Relevantnost přístupu ke zvolenému tématu, rozsah práce

Tématem diplomové práce Petry Gašperčíkové je „Design jazykových učebnic“. Ve své textové části, konkrétně v první kapitole, analyzuje Gašperčíková obsahovou stránku učebnic cizích jazyků – jejich funkci, rozsah a vztah mezi formou a obsahem. Věnuje se rovněž formálním aspektům učebnic a otázce, jakým způsobem forma ovlivňuje sdělení obsažené v učebním materiálu.

Autorka se zaměřuje i na samotný proces osvojování cizího jazyka, výhody a nevýhody tištěných a digitálních výukových materiálů, jakož i na otázku aktuálnosti a společenského kontextu prezentovaných obsahů. Gašperčíková připomíná také historický vývoj v oblasti tvorby učebnic češtiny pro cizince a jejich institucionální rámec – například průlomovou edici „Tvorba učebnic“, která vznikla v 80. letech, či založení Skupiny pro výzkum učebnic v roce 2005 na Masarykově univerzitě v Brně pod vedením prof. Josefa Maňáka.

Zmiňuje rovněž doporučení Rady Evropy z roku 2001, obsažené v dokumentu s názvem „Společný evropský referenční rámec pro jazyky“ (Common European Framework of Reference for Languages). Tento dokument stanovuje základní principy pro tvorbu jazykových učebnic a zdůrazňuje důležitost začlenění sociokulturních aspektů do jazykového vzdělávání.

Ve druhé kapitole textové části se Petra Gašperčíková zaměřuje na teorii učení, a to včetně vizuálních kompetencí uživatele. Ty zahrnují schopnost analyzovat a interpretovat různé formy vizuálních prostředků, mezi něž autorka řadí fotografie, ilustrace, diagramy, grafy a audiovizuální nahrávky. Gašperčíková pracuje s pojmy syntaktická analýza (formální vztahy mezi prvky), sémantická analýza (význam) a pragmatická analýza (funkčnost). Podrobně popisuje různé funkce jednotlivých vizuálních prvků používaných v učebnicích a jejich vliv na uživatele – například identifikaci s postavami, emoční zapojení, využívání kulturních stereotypů či motivační a stimulační účinek.

Tato část textu se rovněž věnuje významné roli typografie při vytváření hierarchie informací, seskupování nebo zdůrazňování vybraného obsahu. Gašperčíková popisuje typografická pravidla, která jsou sice univerzální pro většinu tištěných materiálů, avšak v kontextu designu učebnic cizích jazyků nabývají zvláštní důležitosti.

Ve třetí kapitole textové části se Gašperčíková věnuje analýze vybraných učebnic češtiny jako cizího jazyka.

Závěr diplomové práce tvoří dva rozhovory, které Petra Gašperčíková vedla s lektorkami českého jazyka.

Textovou část by bylo možné rozšířit o reflexi dnes velmi populárních aplikací pro výuku cizích jazyků, jako je například Duolingo. Ačkoli nejde o učebnici v tradičním slova smyslu, tyto nástroje stále častěji nahrazují klasické formy jazykového vzdělávání. V práci rovněž chybí analýza jiných interaktivních forem výuky, které přesahují rámec tištěných nebo běžně digitálních materiálů.

Pochopení problematiky, definování cílů práce a jejich naplnění

Cílem Petry Gašperčíkové bylo vytvořit učebnici češtiny pro cizince. Praktický tvůrčí výstup tvoří design učebnice vytvořený pro její švagrovou, lektorku českého jazyka, která ve své pedagogické praxi zaznamenala nedostatek výukových materiálů zaměřených na praktickou češtinu.

Vytvořená publikace nese název „Čeština v terénu“ a skládá se ze sedmi tematických částí: Na poště, V bance, U doktora, V pronájmu, V kamenném obchodě, V on-line obchodě, V mateřské škole a Na finančním úřadě. Učebnice byla vytvořena ve dvou verzích – tištěné a elektronické (ve formátu PDF). Tyto verze se liší pouze mírně, zejména rozložením textu a ilustrací a velikostí písma.

V projektu Petra Gašperčíková použila tři typy písma: bezpatkové písmo Ronzino z písmolijny Colletttivo, dále písmo Literata od studia TypeTogether (autoři: Veronika Burian a José Scaglione) a písmo Playpen, rovněž od TypeTogether. Publikace obsahuje celkem 120 ilustrací. V celé knize je použita omezená barevnost – využívá pouze šest barev.

Učebnice působí velmi profesionálním dojmem. Použité typy písma jsou vhodně zvolené pro konkrétní obsahové celky. Ilustrace s výrazným charakterem sjednocují vizuální styl knihy. Zvláště dobře fungují otevřené ilustrace, které přesahují hranice sazebního obrazce.

Další připomínky, vyjádření a náměty k práci

Prvkem, který narušuje harmonii grafického designu učebnice „Čeština v terénu“, je všudypřítomný obrys (outline). Nadpisy lekcí, ilustrace i seznamy mají kromě výplňové barvy také vnější obrys. Možná by odstranění tohoto vnějšího obrysu na okrajích ilustrací či rámečků zklidnilo kompozici a umožnilo lépe soustředit pozornost na samotný obsah. Vnitřní linie použitá v piktogramech označujících, zda je daný materiál určen k mluvení či psaní, se ve srovnání s ostatními ilustracemi jeví jako příliš tenká.

Za vhodné by možná stálo znovu promyslet i velmi výrazný a nápadný dolní okraj stránky, který slouží pro číslování a název kapitoly.

Úroveň textové a dokumentační části (míra originalnosti, inovativnosti, kvalita zpracování a prezentace) | Jazyková a formální úroveň práce

Práce je napsána srozumitelným a čtivým jazykem. Obsahuje poznámky pod čarou i seznam použité literatury. Ilustrace jsou vhodně zvolené a práce je dobře zdokumentovaná. Jedná se o originální práci jak v oblasti shrnutí dosavadních poznatků týkajících se designu učebnic pro výuku cizích jazyků, tak i v grafickém zpracování učebnice „Čeština v terénu“ zaměřené na praktickou češtinu.

V diplomové práci však chybí podrobnější popis samotného procesu designu – tedy jednotlivých kroků návrhového postupu či dokumentace prvotních konceptů projektu. Postrádáme rovněž reflexi rozhodovacích procesů, které vedly k finálnímu vizuálnímu řešení.

Kvalita odborných zdrojů a práce s nimi

Výběr odborných zdrojů je pro rozsah diplomové práce dostačující.

Otázky k obhajobě diplomové práce

1. Ve své textové části na straně 36 píšete: „Při designu inkluzivní učebnice musíme myslet i na lidi se zrakovým postižením. Královský národní institut pro nevidomé považuje písmo o velikosti 10 bodů (běžně používáno v učebnicích) za příliš malé pro mnoho čtenářů, nejen pro slabozraké. Doporučují 12 bodové písmo pro většinu dokumentů a 14 bodové jako minimální velikost písma pro materiály určené pro nevidomé a slabozraké.“ Sama jste však ve svém designu použila ve verzi pro tisk písmo o velikosti 10 bodů a v PDF verzi 11 bodů. Nelákalo Vás uplatnit ve své učebnici zásady inkluzivního designu?

2. Zvažovala jste během práce na návrhu učebnice (například v pracovních verzích) odstranění obrysové linky či dokonce pozadí pod některými ilustracemi? Například ilustrace na stranách 25 a 27 bez rámečku a podkladu působí velmi zajímavě a přirozeně.

3. Jak podle Vás v době všudypřítomné umělé inteligence, která výrazně usnadňuje překlad i komunikaci, vypadá budoucnost výuky cizích jazyků? Ptám se zejména v kontextu témat, která zpracovává Vaše učebnice – tedy situací z každodenního života, jež se týkají praktických, avšak neosobních mezilidských interakcí (obchod, banka, pošta). Situace popsané ve Vaší knize je dnes možné s pomocí nástrojů jako je ChatGPT zvládnout i bez znalosti cizího jazyka, například díky překladu textu přímo z fotografie.

Závěrečné hodnocení diplomové práce* B – velmi dobře

V Krakově dne 4.06.2025

.....
podpis oponenta diplomové práce

* Pro hodnocení použijte tuto stupnici:

A - výborně	B - velmi dobře	C - dobře	D - uspokojivě	E - dostatečně	F - nedostatečně
-------------	-----------------	-----------	----------------	----------------	------------------